

Fetes Kata

Dr. Sántha Attila: *Bühnagy Székely Szótár*

Ez nem egyszerű szószedet, hanem sok-sok szócikkből álló elbeszéléskötet, gyönyörű fotókkal illusztrálva. Igényes munka. Monumentális alkotás: 472 oldal, súlya 1,9 kg.

A nyomdából frissen érkezett a kötet, ősbemutatójának színhelyére Bécsbe. A több ezer szócikkelyt tartalmazó Székely szótár 2004-es megjelenését követően arra számított a szerző, hogy két éven belül elő tud állni egy javított, bővített kiadással. Az elképzelése nem vált valóra. Tizenhárom évig hangyaszorgalommal folytatta gyűjtőmunkáját, melynek eredménye ez a nemcsak fizikailag, de tartalmilag is vaskos kötet.

A szerző így vall munkájáról:

Azt akartam, hogy az a hihetetlen nyelvi gazdagság, már-már filmekre jellemző képszerűség, mely a székely nyelvjárások sajátja, élő maradjon egy

olyan korban is, amelyben a televízió, a rádió standard magyarja úgy nyírja ki a helyi sajátosságokat, hogy nem marad utána más, csak por és hamu.

Sántha Attilának igaza van. Nem egyetemi katedráról kell megosztani újabb és újabb teóriákat nyelvünk fejlődését, különböző régiók tájszólásait illetően, hanem el kell zárándokolni a forráshoz. Felkeresni azokat a kicsiny eldugott falvakat, ahol még fellelhetők a *facsaros góbé* észjárás gyöngyszemei. Megtalálni és csokorba szedni a régió ízét, zamatát és átmenteni azt a XXI. század elszürkült nyelvezetébe. Notesszel, diktafonnal, kamerával elmenni oda, ahol jószerével még a madár sem járt. Ehhez megszállottság, szakmai alázat szükséges. Sántha Attila hál' Istennek, mindezekben bővelkedett, s a székelyek elárasztották az álhatatos gyűjtőt egy óriási, többéves feldolgozást igénylő adatmennyiséggel.

Az egybegyűlt sok ezer szóból álló új kötet szócsaládok szerint csoportosítja a székely szavakat, melyek sok esetben először láttak, s alig-alig tűrik a nyomdafestéket. Megtudhatjuk belőle, hogy jár az a kislány, aki *kőförtöly* (vontatottan megy, húzza a lábát), mit csinál az ember, ha *nyemékel* (kelletlenül teszi a dolgát), vagy miként beszél, aki *zadar* (hadar).

Tudomást szerünk például arról, hogy Csíkszentdomokoson *megacsojgatják* (dédelgetik) a gyermeket, Gyergyószéken jól ég a *bercsóka* (fenyőtoboz), Háromszéken nem ildomos újszülöttet látogatni *bubacecen* (babakelengye) nélkül. Az is kiderül a szótár

Ízelítőül álljon itt egy
a számtalan szócikk közül:

ányoli, nyányuli
tátott szájú, ügyetlen
(Kézdiszék)

„kerültem a falunkat, kerültem az embereket, mert azt gondoltam, hogy a falunkban csak engem zuvatolnak, hogy minden ember, akit elő-utol találok, szemtől szembe mondja: Oh, de bugyuta, tongyó, még te is katonára akartál lenni, te *ányoli*.” (Merényi László: Istené ügyem)

lapozgatása közben, hogy Dálnokon kisebb állat fogására *kaptány*-t (csapdát) használnak; Erdővidéken nem csak a kis embert, hanem a fogatlan vénasszonyt ma is *kapanyányi-manyó*-nak nevezik. Aki Nagyszalontán *monyászkodik*, az lassan és sokáig készülődik. Gyergyóban az erdei irtás: *orotvány*, Székelykeresztúron a válogatósan evő ember *pikákol*. Aki télidőben Udvarhelyszéken *sikulászik*, az a jégen csúszkál. Gyergyóban a gyermek, ha valamit szeretne megkapni, akkor *uzsukál* a szüleinek. Kalotaszegen *vicogtat* az, aki másokat nevetésre késztet.

Bárhol üssük is föl a kötetet, máris Tündérországból találjuk magunkat. A ***Bühnagy Székely Szótár*** nem egyszerű szószeret, hanem sok cikkből álló elbeszéléskötet, amely feltárja előttünk a világ egyik legkülönösebb nyelve – a magyar – csodáit.

A sok ezernyi szócikken át gyönyörködtet a könyvet illusztráló számtalan színes fotó. Ezek Ádám Gyula és Fodor István szemén át láttatják a romlatlan

székelyföldi szellemiség kiragadott pillanatait, gazdagítva a *Bühnagy Székely Szótár* csodálatos tartalmát.

Dr. Sántha Attila: *Bühnagy Székely Szótár*, il. Ádám Gyula és Fodor István, Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2018, 472. o., ISBN: 9786155814044